

İZMİR TİCARET ODASI

**SUUDİ ARABİSTAN'NIN TEMEL EKONOMİK
GÖSTERGELERİ**

VE

TÜRKİYE – SUUDİ ARABİSTAN DIŞ TİCARETİ

NESLİ ÖZTÜRK
Dış Ekonomik İlişkiler Müdürlüğü

Mayıs - 2001

I. ÜLKE BİLGİLERİ

Resmi Adı:	Suudi Arabistan Krallığı
Başkenti:	Riyad
Yüzölçümü:	2,15 milyon km ²
Nüfusu:	21,5 milyon (2000)
Nüfus Artış Hızı:	% 3
Para Birimi ve Paritesi:	Suudi Arabistan Riyali (SR) (1 USD= 3,72 Riyal)
Konuşulan Dil:	Arapça
Yönetim Şekli:	Monarşi
Başlıca Şehirler:	Cidde, Mekke, Taif, Medine, Dammam

II. EKONOMİK GÖSTERGELER

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla:	152 Milyar ABD Doları (2000)
GSMH Artış Oranı:	% 4 (2000)
Enflasyon Oranı:	0 (2000)

Dış Borç: 20,3 Milyar

İhracat: 49,8 Milyar ABD Doları (1999)

İthalat: 27,4 Milyar ABD Doları (1999)

Başlıca İhracat Yaptığı Ülkeler: Japonya, A.B.D., Güney Kore, Singapur, Hindistan, Fransa

Başlıca İthalat Yaptığı Ülkeler: A.B.D., İngiltere, Japonya, Almanya, İtalya

Başlıca İhraç Maddeleri: Petrol, petrol ürünleri, petrokimyasallar, inşaat malzemeleri, hayvansal ve tarımsal gıda ürünleri.

Başlıca İthal Maddeleri: Gıda Maddeleri, makine ve cihazlar, otomotiv ve yedek parçaları, ana metaller ve metal eşyalar, kimyasal ürünler ve diğer sanayi ürünleri.

Doğal Kaynaklar :

Petrol

Rezerv : 261,5 milyar varil (1999)

Üretim : 8,8 milyon varil/gün

İhracat : 7,6 milyon varil/gün

Sahalar : Ghawar, Safaniya, Najd, Abu Saafa, Shaybah, Manifa, Berri, Yanbu

Rafineriler : Aramco-Ras Tanura, Rabigh, Yanbu, Riyad, Cidde, Aramco/Mobil-Yanbu

Rafineri Kapasitesi : 1,68 milyon varil/gün

Doğal Gaz

Rezerv : 5,8 trilyon m³

Üretim : 42,5 milyar m³

III. SUUDİ ARABİSTAN'IN EKONOMİ POLİTİKASI VE EKONOMİK YAPISI

Mutlak Monarşi ve şeri hükümler çerçevesinde yönetilen Suudi Arabistan Krallığı, Arabistan yarımadasındaki en büyük ülkedir.

Suudi Arabistan ekonomisi büyük ölçüde petrole dayalı bir yapı arz etmekte, temel ekonomik faaliyetler kamu idaresinde yürütülmektedir.

Suudi Arabistan yeryüzündeki ispatlanmış petrol rezervlerinin % 26'sına sahiptir. En büyük petrol ihracatçısı olan ülke aynı zamanda OPEC'de de lider konumunda

bulunmaktadır. Petrol sektörü bütçe gelirlerinin % 75'ini, GSMH'nın %40'ını ve ihracat gelirlerinin % 90'ını oluşturmaktadır.

Suudi Arabistan'da, başta petrol ve hizmet sektörleri olmak üzere, 4 milyon civarında yabancı işçi istihdam edilmektedir.

1998 yılında dünya petrol fiyatlarında yaşanan gerileme (1998 Aralık: 8 varil/\$) Suudi ekonomisini olumsuz yönde etkilemiş, GSMH %6-10 civarında azalmış, bütçe açığı 12,3 milyar Dolara yükselmiş ve cari işlemler dengesi 13 milyar Dolar açık vermiştir.

1999 yılında ise, petrol fiyatlarındaki artışa paralel olarak (1999 yılı ortalaması 17,5 varil/\$) GSYİH %8,4 artış kaydetmiştir. Aynı şekilde cari işlemler açığı da olumlu yönde gelişme kaydederek 1999 yılında 4 milyar Dolara inmiştir.

2000 yılında GSMH bir önceki yıla göre cari fiyatlarla % 15,5 oranında büyüyerek 143 Milyar Dolardan 165 Milyar Dolara yükselmiştir. Bu büyümenin en önemli nedeni, petrol fiyatlarındaki artış olduğu kadar ihraç edilen petrolün miktarının da artmış olmasıdır.

Cari fiyatlarla, 2000 yılında petrol sektörü % 40 oranında büyürken, özellikle petrol dışı sanayi % 7, inşaat sektörü % 3, elektrik-gaz ve su sektörü % 4, ulaşım ve iletişim sektörü % 3 oranında büyümüştür.

Maliye Bakanlığı, 2000 yılı bütçe gelirlerini 66,1 Milyar Dolar, giderlerini ise 54,1 Milyar Dolar olarak açıklamış ve gelir fazlasının müteahhit ve çiftçilerin alacakları ile iç borcun kapatılmasında kullanılacağını belirtmiştir.

2001 yılı bütçesi ise gelir-gider denk olmak üzere 57,3 Milyar Dolar olarak bağlanmıştır.

Genel bütçenin % 24,7'si eğitim, % 14,2'si sağlık, % 2,7'si ulaştırma, % 5,2'si tarım ve sanayi, % 53,2'si de diğer harcamalara ayrılmış bulunmaktadır.

Suudi Arabistan Hükümeti'nin en öncelikli gündem maddesini, devletin ekonomiye müdahalesini azaltmak ve özel sektörün ve özellikle de yabancı yatırımların ekonomide daha fazla ağırlık kazanmasına imkan sağlamak oluşturmaktadır.

Tarım:

Tarım sektörü GSYH'ya katkısının yanısıra ülke ekonomisi için önemli bir istihdam kaynağıdır. Ülke tarımı çok kısıtlı doğal kaynaklarla yapılabilmektedir. Ekili alanlar ülke topraklarının % 2'si ile sınırlandırılmıştır. Ülke topraklarının % 39'u ise otlaktır. Deniz suyunun arıtılması yoluyla elde edilen su, arıtma işlemlerine rağmen tuzlu olması nedeniyle tarımda kullanılamamaktadır.

Ülke finansal kaynaklarındaki daralma nedeniyle tarım politikaları daha makul düzeye getirilmesine rağmen kamu sektörü tarımda hala yoğun olarak yer almaktadır.

Sanayi:

Suudi Arabistan'ın petrol dışı sanayi sektörünün hızlı bir şekilde büyümesi ülkenin beş yıllık kalkınma planlarının en önemli amaçlarından biridir. İmalat sanayiinin gelişimi devlet tarafından ekonominin çeşitlendirilmesi ve böylelikle değişken petrol gelirlerine bağımlılığın azaltılması ve sermaye yoğun petrol endüstrisinde sınırlı olan iş olanaklarının artırılması için desteklenmektedir.

Sanayinin geliştirilmesine yönelik strateji petrokimyasallar, gübre ve çelik gibi ağır sanayi ürünlerinin üretiminin yükseltilmesini amaçlamaktadır. Bu sanayi kollarında kamu sektörü daha yoğun faaliyet göstermektedir.

Madencilik:

Petrol sektörü Suudi Arabistan ekonomisine katkıda bulunan en önemli sektördür. Ülke, dünyanın birinci petrol üreticisi olmasının yanısıra ürettiği petrolün çok küçük bir kısmını tüketmesi nedeniyle aynı zamanda en önemli petrol ihracatçısı konumundadır.

Suudi Arabistan aynı zamanda Kuveyt ile birlikte 'Tarafsız Bölge'deki (Neutral Zone) yaklaşık 5 milyar varillik petrol rezervlerini eşit olarak paylaşmaktadır.

Enerji:

Suudi Arabistan, kişi başına elektrik, gaz ve su tüketiminin yüksek olduğu başlıca ülkelerden biridir. Bu hizmetlere olan talep sürekli büyüme eğilimindedir. 1997 yılı Ağustos ayında alınan Bakanlık kararı uyarınca elektrik üretimi bir sanayi aktivitesi sayılmıştır. Bu karar, yerli ve yabancı yatırımcıların bu alanda serbestçe yatırım yapmalarına olanak tanımış olup, aynı zamanda 10 yıllık vergi muafiyeti, gümrük vergisi muafiyeti hakkı verirken çeşitli finans ayrıcalıklarından yararlanmaları da sağlamaktadır.

Ulaşım ve Haberleşme:

Ülkenin ana demiryolu ağı (Arabistan yarımadasındaki tek raylı sistem) Dammam ve Riyad arasında 571 km. uzunluğunda tek raylı sisteme ve Riyad – Hofuf arasında 1985 yılında açılan 332 km. uzunluğunda bir hatta sahiptir.

Suudi Arabistan'ın altı tane büyük limanı bulunmaktadır.(Yanbu, Cidde, Dammam, Jubail, Jizan ve Diba) Bu limanların yanısıra Jubail ve Yanbu'da iki sanayi limanı ve ayrıca 14 küçük liman daha vardır. Jubail ve Yanbu limanları ülkenin en işlek limanları olup ülke dış ticaretinin yarısından fazlası bu limanlar üzerinden yürütülmektedir.

Ülke Cidde, Dammam ve Riyad'da olmak üzere 3 adet uluslararası havaalanına sahiptir. Önemli bir özelleştirme adayı olan ulusal taşımacılık şirketi Suudi Arabistan Havayolları devlet tarafından işletilmektedir.

1998 yılı Nisan ayında Bakanlar Kurulu telekomun özelleştirilmesi yönünde ilk adımı atmış ve bu çerçevede Suudi Telekomünikasyon Şirketi'nin (STC) kuruluşuna dair koşulları onaylamıştır. Ayrıca bu çerçevede Telekom'un PTT Bakanlığı'ndan ayrılması da kararlaştırılmıştır.

Yabancı Yatırımlar:

Suudi Arabistan'da 60 ülkeden toplam 1.600 civarında yabancı ortaklı firma bulunmakta olup, toplam yatırım tutarı 50 milyar Dolar düzeyindedir. Yabancı ortaklı yatırımların büyük bölümü başta petrol olmak üzere sanayi alanında (35 milyar \$) yoğunlaşmıştır. Sanayi sektörünü inşaat ve hizmet sektörleri izlemektedir.

11 Nisan 2000 tarihinde kabul edilen Yabancı Yatırımlar Yasası ile getirilen kolaylıklar aşağıda özetlenmiştir.

- Yabancı girişimciler projenin tamamına sahip olabileceklerdir (daha önce azami %49).
- Şirket karlarının 100.000 SAR'a kadar bölümüne % 25, bunu aşan bölümüne % 30 vergi uygulanacaktır (vergilerde ortalama % 15 indirim yapılmıştır).
- Yatırım Komisyonu (eski adı; Suudi Danışmanlık Şirketi), yatırım lisans başvurularını 30 gün içinde karara bağlayacak, aksi takdirde lisans verilmiş sayılacaktır.
- Yabancı yatırımcılar birden fazla lisans alabileceklerdir.
- Yabancı yatırımcılar taşınmaz mülkiyetine sahip olabileceklerdir.
- Hisse ve karlar yurt dışına transfer edilebilecektir.
- Yabancı yatırımcılar, ulusal şirketlerin hak ve yükümlülüklerine tabi olacaklardır.

Yeni yatırım kanununun önceki kanunlardan en önemli farkı yabancıların projelerde %100 mülkiyetle yer alabilmesine olanak tanınması ve yerli firmalara sağlanan teşviklerden aynı şekilde yararlanabilmelerini sağlamasıdır.

IV. SUUDİ ARABİSTAN'IN DIŞ TİCARET POLİTİKASI

Suudi Arabistan'ın da üyesi olduğu Körfez İşbirliği Konseyi (The Gulf Co-operation Council-GCC) üye ülkeler arasında malların, hizmetlerin, işgücünün ve sermayenin serbest dolaşımı üzerindeki engellerin azaltılmasını sağlamak yoluyla bölgesel ekonomik işbirliğinin güçlendirilmesi niyetindedir. Ancak bu, oldukça yavaş gelişme gösteren bir süreç olmuştur. Körfez İşbirliği Konseyi üyesi ülkelerinden ihraç edilen mallar, bu ürünlerin en az %40'ının Konsey ülkelerinden birinde katma değer kazanmış olması ve üretici firmanın en az %51'inin GCC üyesi devletlerin vatandaşları tarafından kurulmuş olması koşuluyla tüm vergilerden muaftır. GCC üyesi ülke uyruklu kişilerin diğer üye ülkelerin menkul kıymet borsalarında işlemde bulunmalarına henüz izin verilmemektedir.

GCC üyesi olmayan ülkelerin vatandaşları Suudi Arabistan borsasında ancak dolaylı yatırımlar yoluyla faaliyet gösterebilmektedir.

Toptan ticaretin düzenlenmesi ile ilgili düzenlemelerin geliştirilmesi, fikri ve sınai mülkiyet hakları ile ilgili kuralların uyumlandırılması ve ticari anlaşmazlıkların uzlaştırılması hususları yeni gündem konularıdır.

Körfez İşbirliği Konseyi'nin ekonomik entegrasyonunun geliştirilmesinde başlıca eksiklik ortak tarife oluşturulmasına yönelik herhangi bir anlaşmanın olmamasıdır. 1995 yılında gerçekleştirilen görüşmeler tüm mallar ve ürünlerin nomenklatürünün standartlaştırılması ile sonuçlanmıştır. 1996 yılında ise ithalata konu olan ürünler tarife dışı ürünler, standart tarife oranına tabi olan ürünler ve ülke sanayiinin korunması için yüksek oranlı tarife gerektiren ürünler olarak sınıflandırılmıştır. Üye ülkeler içinde Suudi Arabistan en yüksek tarifelere sahip ülkedir.

1995 yılında başlayan görüşmeler neticesinde Kasım 1999'da GCC üyesi ülkeler tarafından tarifelerin %5,5-7,5 oranları arasında bütünleştirilmesi kararı alınmıştır. Tarifelerin bütünleştirilmesinin 2005 itibariyle sonuçlandırılması da kararlaştırılmış bulunmaktadır.

Suudi Arabistan'a ithal edilen malların çoğunluğu ortalama %12 oranında gümrük vergisine tabidir. Temel gıda maddeleri ve ilaçlar gibi diğer başlıca ürünler ve kalkınma projeleri için sermaye ekipmanı gümrük vergisinden muaftır. Yerli sanayinin korunması amacıyla çimento, yumurta, makine yağı, tel kafesler, halılar, parmaklıklar, çitler, çelik borular, sabun ve sülfürik asit gibi ürünlere %20 oranında gümrük vergisi uygulanmaktadır. Bazı tarımsal ürünlerde ise hasat dönemi süresince daha yüksek tarifeler uygulanmaktadır.

İthalat için herhangi bir belge talep edilmemekte ve yurtdışına döviz transferi üzerinde herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır. Ancak bazı ürünlerin ithalatı güvenlik gerekçesi ve dini sebeplerle yasaktır. Alkol ve uyuşturucu gibi maddelerin, İslam dini dışındaki dinlerle ilgili materyallerin ve İslami prensiplere aykırı kabul edilen her tür maddenin ülkeye sokulması yasaktır. Silah ve elektronik ekipman ithalatı sıkı bir şekilde kontrol edilmektedir.

Suudi Arabistan Körfez ülkeleri ile tercihli ticaretinin yanısıra Mısır, Ürdün, Lübnan, Fas ile ikili ticari anlaşmaları çerçevesinde bu ülkelere ithal edilen ürünlere de gümrük vergisi indirimi uygulamaktadır.

Dış Ticaret Göstergeleri

Yıllar İtibariyle Dış Ticaretin Genel Görünümü (milyar \$)

Yıllar	1995	1996	1997	1998	1999

İhracat	50,0	60,7	60,7	38,8	49,8
İthalat	25,7	25,4	26,4	27,5	27,4
Denge	24,3	35,3	34,3	11,3	22,4
Hacim	75,7	86,1	87,1	66,3	77,2

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı 2001

Suudi Arabistan daima dış ticaret fazlası veren bir ülke olarak dikkati çekmektedir. Dış ticaret dengesi üzerinde özellikle petrol gelirlerinin önemli etkisi bulunmaktadır. Devletin ihracatı çeşitlendirme yönündeki çabalarına rağmen toplam ihracat gelirleri içinde petrol gelirleri hala en önemli paya sahiptir.

V. TÜRKİYE - SUUDİ ARABİSTAN'IN TİCARİ İLİŞKİLERİ

1992-1999 döneminde Türkiye-Suudi Arabistan dış ticaret ilişkileri incelendiğinde, 1992 yılında 2,15 Milyar Dolar olan ticaret hacminin bu yıldan itibaren sürekli bir gerileme sürecine girdiği ve 1999 yılında 946 Milyon Dolara kadar düştüğü görülmektedir.

Türkiye-Suudi Arabistan Dış Ticaret Göstergeleri (1000 \$)

Yıllar	İhracat	İthalat	Denge	Hacim
1996	430 643	1 707 636	-1 276 993	2 138 279
1997	534 998	1 017 638	-482 640	1 552 636
1998	473 867	669 948	-196 081	1 143 815
1999	367 184	579 159	-211 975	946 343
2000	373.666	951.421	-577.755	1.325.087

Kaynak: DTM ve DİE

1990 yılında yaşanan Körfez Krizi ve akabinde çıkan savaş ve neticesinde Birleşmiş Milletler tarafından Irak'a uygulanan ambargo nedeniyle Türkiye'nin petrol ithalatı Suudi Arabistan'a kaymıştır. Bu sebeple Türkiye'nin dış ticaret dengesi aleyhimize dönmüş ancak 1998 yılında petrol fiyatları genel düzeyinde ortaya çıkan düşüş ile birlikte dış ticaret açığında belirgin bir azalma olmuştur.

1999 yılında Suudi Arabistan'a ihracatımızda yaşanan ve temel olarak hububat, demir çelik ve canlı hayvan ihracatındaki gerilemeden kaynaklanan 106 Milyon Dolarlık azalmayı, aynı dönemde anılan ürünlerin ithalatında genel olarak görülen azalma ile açıklamak mümkündür.

Türkiye'nin Suudi Arabistan'a İhracatı (1999, \$)

Ürün	Değer

07- Yenilen Sebzeler	29 427 070
08- Yenilen Meyveler	47 139 276
19- Hububat, Un, Nişasta, Süt Müstahzarları	12 944 492
20- Sebze ve Meyvelerden Elde Edilen Müstahzarlar	10 700 768
57- Halılar	40 770 123
62- Örülmemiş Giyim Eşyası	35 277 967
63-Dokumaya Elverişli Maddelerden Hazır Eşya	12 364 806
64- Ayakkabılar	10 027 817
68-Taş, Alçı, Çimento, Amyant	13 389 296
Genel Toplam	367 184 441

Kaynak: DTM

Türkiye'nin Suudi Arabistan'dan İthalatı (1999, \$)

Ürün	Değer
25- Tuz, Kükürt, Topraklar ve Taşlar	4 253 663
27- Mineral Yakıtlar, Mineral Yağlar	492 643 322
29- Organik Kimyasal Ürünler	26 778 127
32-Debagatte ve Boyacılıkta Kullanılan Hülasalar	9 223 003
39- Plastik ve Mamulleri	11 404 318
51- Yapağı ve Yün, İnce veya Kaba Hayvan Kılı	4 869 361
73- Demir veya Çelikten Eşya	12 570 402
90- Optik Alet ve Cihazlar	4 039 329
Genel Toplam	579 161 268

Kaynak: DTM

Türkiye'nin Suudi Arabistan'a ihracatında genel olarak gıda ürünleri ve konfeksiyon ürünleri gibi tüketim malları önemli yer tutarken, bu ülkeden ithalatında petrol ürünleri, organik kimyasal ürünler, plastik ve mamulleri, demir veya çelikten eşya gibi ürünler önem taşımaktadır.

1999 yılında Suudi Arabistan'a ihracatımızda bir önceki yıla göre %22,6 oranındaki düşüş hububat, demir-çelik ve canlı hayvan ihracatımızdaki toplam 110 milyon \$ tutarındaki azalmadan kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin Suudi Arabistan'dan 1999 yılı ithalatında 1998 yılına göre petrol gazı ve tekstil elyafı ithalatındaki daralmadan kaynaklanan %13,6 oranında gerileme olmuştur. Türkiye'nin 1999 yılı petrol gazı ithalatındaki düşüşün temel nedeni pazar değişimi olup, 1999 yılı petrol gazı ithalatında Cezayir, Norveç ve Nijerya'nın payı artarken Ortadoğu ülkelerinin payı düşmüştür.

Türkiye'nin 1999 yılı ihracat hacminde Suudi Arabistan'ın payı %1,4 olmuştur. Ülke, 1999 yılı ihracatında 15. sıradadır. 2000 yılı Ocak-Eylül döneminde ise Türkiye'nin toplam ihracatında Suudi Arabistan'a ihracatın payı %1,3 olmuştur. Suudi Arabistan bu dönemde Türkiye'nin ihracatta bulunduğu ülkeler içinde 13. sıradadır. Türkiye'nin 1999

yılı ithalatında Suudi Arabistan %1,4 pay ile 18. sıradadır. 2000 yılı Ocak-Eylül döneminde toplam ithalatımızdaki payı %1,7 olup, 16. sıradadır.

İki Ülke Arasında Yapılan Ticari Anlaşmalar ve Protokoller

Anlaşma/Protokol	İmza Tarihi
Ticaret Anlaşması	01.05.1974
Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması	01.05.1974
Uluslararası Karayolu Taşıma Anlaşması	19.03.1986
Hava Taşımacılık Teşebbüslerinin Faaliyetleri Dolayısıyla Alınan Vergilerde Karşılıklı Muafiyet Anlaşması	11.01.1989
VI. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı	19.04.1992

Türkiye ve Suudi Arabistan arasındaki ekonomik ilişkiler temel olarak bu ülkede üstlenilen yaklaşık 3 milyar \$ tutarındaki müteahhitlik projeleri çerçevesinde yürütülmektedir.

Yatırım İlişkileri:

Suudi Arabistan'da 1980-2000 döneminde, 3,5 milyar Dolarlık bölümü Uluslararası Müteahhitler Birliği üyesi firmalarımızca olmak üzere, toplam 4 milyar Dolar tutarında 90'a yakın proje üstlenilmiştir. Söz konusu projelerin değer bazında önemli bir bölümünü altyapı ve konut projeleri oluşturmaktadır.

Halen Uluslararası Müteahhitler Birliği'ne üye 3 firmamız tarafından üstlenilmiş bulunan 7 projeye devam edilmekte olup, toplam 181 milyon Dolar değerindeki söz konusu projelerin 101 milyon Dolarlık bölümü tamamlanmıştır.

İki Ülke Arasındaki Ekonomik İlişkiler:

1. Enerji:

İki ülke ilgili kuruluşları arasında elektrik enerjisi alanında mevcut bir işbirliği bulunmamaktadır. Ancak, Suudi tarafın talepleri doğrultusunda, elektrik dağıtım sistemlerine ilişkin otomasyon teknolojileri, talep yönetimi, enerji tasarruf faaliyetleri, teçhizat imalat, montaj ve tasarımı, faturalama ve kartlı sayaç gibi konularda işbirliği yapılması mümkün bulunmaktadır.

DSİ Genel Müdürlüğü'nün faaliyetleri kapsamında, Suudi Arabistan tarafınca talep edilmesi halinde yeraltı sularının geliştirilmesi konusunda teknik işbirliği yapılması ayrıca, tamamlanmış olan Manavgat Su Temin Projesi'nden Suudi Arabistan'a tankerlerle su satılması mümkün bulunmaktadır.

2. Sanayi:

İki ülke arasındaki sınai işbirliği istenen ölçüde gelişmemektedir. İki ülke arasında, küçük ve orta ölçekli işletmelerin geliştirilmesi amacıyla tanıtım ve bilgi teatisi yapılması, çimento, kağıt ve ürünleri ve gübre sanayi alanlarında işbirliğine gidilmesi mümkün bulunmaktadır.

3. Ulaştırma:

Türkiye ile Suudi Arabistan arasında 'Karayolu Ulaşımının Koordinasyonu ve Düzenlenmesi Hakkında Antlaşma' 19 Mart 1986 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır.

Ulaştırma Bakanlığı tarafından, Suudi tarafının yeni bir uluslararası karayolu anlaşması imzalanması talebinin olduğu, anlaşma taslağının KEK Toplantısı'nda kararlaştırılacak ileri bir tarihte Ulaştırma Karma Komisyonu Toplantısında ele alınmasının uygun olacağı bildirilmiştir.

İki Ülke Arasında Ticarete Karşılaşılan Sorunlar

Suudi Arabistan 1990 yılı sonrasında harcamalarda önemli kısıtlamalara gitmiş, daha az ithalat yaparak, daralan bir ekonomik yapı içerisinde dengeleri korumaya çalışmıştır. İzlenen bu ekonomi politikaları neticesinde orta ve düşük gelir gruplarını oluşturan halkın alım gücü önemli ölçüde zayıflamıştır. Böylelikle bu gelir grupları fiyatı daha ucuz olan ürünleri tercih etmeye başlamıştır. Fiyat gerek ithalatta, gerek iç tüketimde belirleyici unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

Yeterli kaliteye sahip Türk ihraç ürünlerinin gerektiği şekilde pazarlanmaması Türkiye'nin ihracatı önündeki önemli bir engeldir. Bu sebeple Türk ihracatçılarının pazarlama bilgi ve becerilerini geliştirmeleri, ülkede düzenlenen fuar ve sergilere katılmaları yararlı olacaktır.

Suudi Arabistan **vize temininde en fazla sorun yaşanan ülkelerden biridir**. Ülkeye girişler işçi vizesi, iş seyahati vizesi, Hac ve Umre vizesi şeklinde ya da resmi vizelerle mümkün olabilmektedir. Nüfusunun büyük çoğunluğu müslüman olan ülkelerin vatandaşları için vize temininde, böyle ülkelerin vatandaşlarının vize bitiminden sonra çıkış yapmayarak kaçak işçi olarak ülkede kalma eğilimleri nedeniyle zorluklar yaşanmaktadır. İşçi veya iş seyahati vizesi temin edemeyen Türk işadamları Umre vizesi almak suretiyle ülkeye giriş yapabilmektedir. Umre ya da Hac vizesi ile ülkeye giren işadamları sadece Mekke, Medine ve Cidde şehirlerini ziyaret edebilmektedir. Bu nedenle Riyad, Dammam, Taif, Tebuk gibi büyük kentler ve diğer şehirler ziyaret edilememektedir. Dolayısıyla Türk işadamlarının iş seyahati vizesi almakta ısrarcı olmaları gerekmektedir.

Suudi Arabistan'da dış ticaret faaliyetlerinde bulunma yetkisi sadece Suudi vatandaşı olan gerçek kişilere ve sermayesi tamamıyla Suud olan firmalara verilmiştir. Yabancıların kendi nam ve hesaplarına ticari faaliyette bulunmaları, ofis, büro, depo gibi ticari mekanlar açmaları yasaktır. Bu durum yabancı firmaların ülkedeki faaliyetlerine olumsuz biçimde yansımaktadır. Avrupa ve Asya firmaları bu duruma ülkenin önde gelen firmaları

ile ticari acentalık sözleşmeleri yaparak piyasaya yerli firmalar kanalı ile girmek suretiyle çözüm bulmuşlardır. Türk firmalarının da bu yöntemi dikkate almaları yararlı olacaktır.

Suudi Arabistan firmaları ise Türk ürünlerinin fiyatlarının yüksek olmasından, ihraç edilen ürünlerin önceden gönderilen numunelere uygun olmamasından, nakliye sırasında yaşanan gecikmelerden ve bedeli peşin ödenmiş olan malların ihracatından vazgeçilmesinden ve ihracat bedelinin geri ödenmesinde sorunlar yaşanmasından yakınmaktadırlar.

İki ülke ticaretinin gelişmesi önündeki en önemli engellerden biri de konsinye ihracat ve peşin ödeme gibi geleneksel ödeme yöntemlerinin tercih edilmesi nedeniyle yaşanan sorunlardır. İhracata konu olan mal bedelinin peşin ödenmesi durumunda Suudi ithalatçıları zaman zaman malların numuneye uygun olmaması ya da malın sevkiyatından vazgeçilmesi gibi sorunlar yaşamaktadır. Konsinye ihracatın tercih edildiği durumlarda ise mal bedelinin tahsil edilememesi halinde ihracatçılarımız mağdur olabilmektedirler.

Nakliyeden kaynaklanan sorunlar da iki ülke ticareti üzerinde olumsuz etki yapmaktadır.

VI. SUUDİ ARABİSTAN-İZMİR DIŞ TİCARETİ

Yıllar	1995	1996	1997	1998	1999
Tutar \$	6.582.630.887	9.639.793.000	14.898.340.000	28.730.620.000	20.057.240.000

İzmir'den Suudi Arabistan'a ihracatımız gittikçe artış göstermektedir. 1998 yılında 28 milyar Dolara ulaşmıştır.

Canlı hayvan, deri, konfeksiyon, kuru ve yaş meyve ihracatı gerçekleşmektedir.

S.ARABİSTAN YABANCI YATIRIM MEVZUATI

Suudi Arabistan'da 11 Nisan 2000 tarihinde kabul edilen Yabancı Yatırımlar Yasası ile getirilen kolaylıklar aşağıda özetlenmiştir.

Yabancı girişimciler projenin tamamına sahip olabileceklerdir (daha önce azami %49).

Vergilerde ortalama % 15 indirim yapılmıştır.

Yatırım Komisyonu (eski adı: Suudi Danışmanlık Şirketi), yatırım lisans başvurularını 30 gün içinde karara bağlayacak, aksi takdirde lisans verilmiş sayılacaktır.

Yabancı yatırımcılar birden fazla lisans alabileceklerdir.

Lisans almış yabancı yatırımlar, ilgili mevzuat çerçevesinde Suudi şirketlerinin yararlandıkları her türlü teşvik ve kolaylıklardan yararlandırılacaktır. Örneğin daha önce minimum % 51 oranında Suudi sermayesi bulunan yabancı yatırımların proje bedelinin en fazla % 50'si oranında Suudi Sanayi Geliştirme Fonu'ndan teşvik sağlanırken yeni mevzuatla bu şart kaldırılmış bulunmaktadır.

Yabancı yatırımcılar taşınmaz mülkiyetine sahip olabileceklerdir. Ancak, gayrimenkulun yatırım amaçlı olarak satın alınması ve minimum yatırım miktarının 8 milyon \$ olması gerekmektedir. Ayrıca, kutsal kentler olan Mekke ve Medine'de yabancılar yatırım için dahi olsa gayrimenkul sahibi olamazlar.

Hisse ve karlar yurt dışına transfer edilebilecektir.

Yabancı yatırımcılar, ulusal şirketlerin hak ve yükümlülüklerine tabi olacaklardır.

Yabancı yatırımlar mahkeme kararı olmadıkça kamulaştırılamayacaktır.

Yabancı yatırımlarda minimum sermaye miktarları şu şekildedir. Tarımsal yatırımlarda 6,67 milyon \$, sanayi yatırımlarında 1,33 milyon \$, diğer alanlarda 533 bin \$.

Yabancı Yatırımlara Yasak Olan Sektörler:

Petrol üretimi, Silahlı kuvvetlere gıda tedariki,

Askeri teçhizat ve uniforma üretimi,

Sivil amaçlı patlayıcı üretimi,

Panzehir üretimi,

Güvenlik ve detektiflik,

Sigortacılık,

Mekke ve Medine'de gayrimenkul yatırımları,

Hac ve umre ile ilgili turizm faaliyetleri,

İş ve işçi bulma,

Emlak komisyonculuğu,

Basım ve yayın işleri, Yabancıların hissesi % 49'dan fazla olmayan franchising hizmetlerinin haricinde dağıtım teşkilatı kurması.

Audio-Visual faaliyetler,

Her türlü eğitim faaliyetleri,

İletişim,

Kara ve hava yolu ulaştırması,

Ana şebeke dahilinde elektrik iletimi,

Uydu hizmetleri,

Boru hattı hizmetleri,

Ebelik ve hemşirelik ve fizik tedavi ile ilgili hizmetler,

Balıkçılık,

Zehirli atıklar, kan bankası ve karantina hizmetleri.

VII. DEĞERLENDİRME

Türk ihraç ürünlerinin Suudi Arabistan pazarında gerektiği biçimde yerini alabilmesi için ürünlerimizin bu pazarda tanıtımının doğru bir şekilde ve yoğun olarak yapılması gerekmektedir. Bu açıdan Türk ihracatçılarının medya araçlarını çok iyi kullanmaları ve promosyon faaliyetlerinde bulunmaları gerekmektedir. Ayrıca nihai tüketiciler, ithalatçılar ve toptancılar ile doğrudan temasın sağlanması için bu ülkede düzenlenen fuarlara iştirak edilmesi de önemli bir husustur.

Türk firmaları tarafından Avrupalı firmalar için üretilen ürünlerin Avrupa malı oldukları için daha çok tercih edilmeleri hususu dikkate alındığında Türk firmalarının bu pazardaki

varlıklarını sürekli ve daha karlı hale getirmelerinin en önemli yolu markalaşma olarak görülmektedir.

Suudi Arabistan son yıllarda yürüttüğü ihraç ürünlerini ve ekonomisini çeşitlendirme politikalarına rağmen halen büyük rekabetin yaşandığı bir ithalat pazarı konumundadır.

İthal edilen malların tüketiciye ulaşması genellikle süpermarketler kanalıyla olmakta, süpermarketler kendileri doğrudan ithalatçı olabildikleri gibi sözkonusu malları toptancılardan ya da o ürünün ülke temsilcisinden temin edebilmektedir.

Suudi Arabistan, sermaye yoğun ve ileri teknoloji gerektiren endüstrileri ülkeye çekmeye çalışmaktadır. Aynı zamanda bilgi ve teknoloji transferi ve ithal ikamesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, otomotiv ve otomotiv yedek parçaları, gıda sanayi, inşaat malzemeleri, seramik ürünleri, kimya sanayi ürünleri, sanayi ekipmanları, metaller, madencilik, plastik sanayi, tekstil, mobilya sektöründe yabancı sermaye için doğrudan ya da ortak yatırıma yönelik projeler oluşturulmuştur.

VIII. ÖNEMLİ TELEFONLAR

Dışişleri Bakanlığı

Riyadh 11124

Tel: 00 966 14 06 77 77 / 441 68 36

Faks: 00 966 14 03 01 59 / 402 01 00

T.C. Riyad Büyükelçiliği

Adres: P.O. Box 94390 Riyad 11693

Tel: 00 966 1 482 01 01

Faks: 00 966 1 488 78 23

e-mail: turkishembassy@sps.net.sa

Web Sayfası: <http://ciddeta.kolayweb.com>

T.C. Cidde Ticaret Müşavirliği

P.O. Box: 2338 21451 Cidde / SAUDI ARABIA

Tel: 00 966 266 548 71 – 665 51 10

Faks: 00 966 266 54 311

e-mail: dtcid@mailgcc.com.bh

Cidde Türk Konsolosluğu

Adres: Meninah Road, Kilo 6,

Al-Arafat St. Al-hamra Jeddah

Tel: 00 966 2 660 16 07 – 665 48 73

Faks: 00 966 2 665 22 80

e-mail: tcciddebk1@sps.net.sa

teleks: 0 495 60 26 31 cibmem sj

Suudi Arabistan Krallığı Büyükelçiliği

Büyükelçi : Mohammed Ab dul Rahman Al BASSAM
Adres : Turan Emeksiz Sok.No:6 G.O.P
Tel : 312 –4685540
Faks : 312 –4274886

Suudi Arabistan Krallığı İstanbul Başkonsolosluğu

Başkonsolos : Mustafa MÜBAREK
Adres : Akıncı bayırı Sok.No.8 Mecidiyeköy
Tel : 212 –2754396/7
Faks : 212 –2749995

Suudi Arabistan Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği

P.O. Box: 16683 Riyadh 11474
Tel: 00 966 14 05 32 00
Faks: 00 966 14 02 47 47
Web: www.saudichambers.org.sa

Jeddah Ticaret ve Sanayi Odası

P.O. Box: 1264 Jeddah 31431
Tel: 00 966 26 51 51 11
Faks: 00 966 26 51 73 73
Web: www.jeddah-Chamber.org.sa

Riyadh Ticaret ve Sanayi Odası

P.O. Box: 596 Riyadh – 11421
Tel: 00 966 14 04 00 44 – 404 03 00
Faks: 00 966 14 02 11 03
Web: www.RiyadhChamber.org.sa

Medine Ticaret ve Sanayi Odası

P.O. Box:443 Madina Munawarra
Tel: 00 966 48 38 89 09
Faks: 00 966 48 38 89 05
Web: www.madcci.org.sa

Mekke Ticaret ve Sanayi Odası

P.O. Box: 1086 Makkah Almukarramah
Tel: 00 966 25 34 38 38
Faks: 00 966 25 34 29 04

ÖNEMLİ INTERNET ADRESLERİ:

http://ciddeta_kolayweb.com

WWW.saudicommercial.com

www.the-saudi.net

www.saudichambers.org.sa

www.jeddahgate.com

www.Saudinf.com

www.sagia.org

www.planning.gov.sa

www.sama-ksa.org

www.ports.gov.sa

www.arabnews.com

www.us-saudi-business.org

www.saudichambers.org.sa

www.saudiconsulting.org

www.eia.doe.gov

www.saudieconomicssurvey.com

www.ncb.com.sa

www.tradeport.org

www.wto.org

www.worldbank.org

www.saudinf.gov.sa

www.isdb.org